

Blokhus Mølle

Af Simon Jacobsen

Blokhus Mølle og Møllehusene i 1880'erne. (Foto: Egnssamlingen - B2201)

Blokhus fik en ny vindmølle i sommeren 1826. Det var købmand og strandfoged Mogens Steffensen Brix, der byggede den hollandske mølle. Mogens Brix blev født i 1776 i Skræm Sogn i Øster Hanherred. Faderen, Stephanus Mogensen Brix, var skudehandler og ejede Nørbjerggård i Gøttrup Sogn ved Fjerritslev. Mogens Brix kom som 25-årig til Blokhus, hvor han etablerede sin købmandsforretning og skudehandel den 1. maj 1800. I 1806 købte han Alstrup Kirke med tilhørende ejendomme og kirketiende. I begyndelsen af 1800-tallet overtog han Bundgård i Saltum. I 1808 drev et stort parti manu-

fakturvarer i land på hans stranddistrikt, og salget af disse varer gav ham en stor fortjeneste.

Mogens Brix udvidede sin virksomhed ved køb af flere ejendomme i Blokhus, blandt andre Blokhus Mølle, som var ejet af Lyhne på Langeslund Hovedgård ved Brovst. Den 6. august 1799 blev møllen annonceret til salg i Jydske Efterretninger som et godt ejendomssted med en god vejmølle og vedliggende møllehus.

Møllen blev fornyet i 1795 og kaldt »Blokhus' importerede Vejmølle«. Den kan føres tilbage til 1600-tallet, da den nævnes i Modelbogen 1688. I 1775 tilhørte

møllen Jens Gleerup på herregården Lundergård ved Pandrup, men blev kaldt Holms Mølle.

Møllen fra 1826 blev bygget af rød fyr fra Norge, havde tre kværne, en mel-, pille- og bælgkværn og en sigte. Stuehuset var en grundmuret bygning og indrettet til en familie uden for bondestanden. Lade og staldbygning var også opført med murede vægge. Udover at egnens bønder kom og fik malet deres korn, leverede møllen også mel til bageriet i Blokhus.

Den 26. august 1831 døde Mogens Steffensen Brix, kun 56 år gammel. Købmandsforretningen overdrog han nogle år tidligere til sønnen Balzer Brix og svigersønnen Jens Carl Bang Klitgaard. Møllen blev solgt på auktion den 21. maj 1833 til krigsassessor Niels Broche fra Saltum. Broche havde ansat to møllersvende, en tjenestekarl og to tjenestepiger til at drive møllen og husholdningen. Den 23. september 1837 annoncerede Niels Broche i Aalborg Stiftstidende, at møllen var til salg.

Poul Madsen købte møllen og forsøgte at sælge den i oktober 1856 og igen ved en auktion den 21. juli 1857. Jens Svendsen fra Uggerby købte møllen i 1859 og fik

tinglyst skøde den 11. januar 1860. Han drev møllen til sin død, hvorefter enken, Gertrud Marie Svendsen, solgte ejendommen til møller Mads Laursen fra Kås, som fik tinglyst skøde den 16. juni 1875. Laursen solgte straks mølle og ejendom videre til Jens Andreas Jensen, der var ansat som møllersvend på møllen, og han fik tinglyst skøde på møllen den 23. september 1875.

Allerede i sommeren 1889 udlejede mølleren værelser i badetiden. Jens Andreas Jensen annoncerede i Aalborg Stiftstidende, at to store umøblerede værelser og to gæstekamre var til leje i badetiden, og det blev endda nævnt, at der var adgang til møllen. Fruen på møllen, Kristine Jensen, etablerede et vaskeri med fransk vask og strygning, hvortil hun søgte en strygelærling i 1898.

Staten eksproprierede en del ejendomme og jord, der lå øst og syd for Blokhus, til klitplantage i foråret 1895 - en del af arealet hørte ind under de fredede klitter. En af de berørte ejendomme var også Blokhus Mølle, hvor der blev opmålt godt 18 tønder land, som blev takseret til 800 kr.

Blokhus Mølle, Møllehusene og en ejendom til højre omkring år 1900. (Foto: Egnssamlingen - B1017)

Blokhus Mølle og Møllehusene efter år 1900. (Foto: Egnssamlingen - B4886)

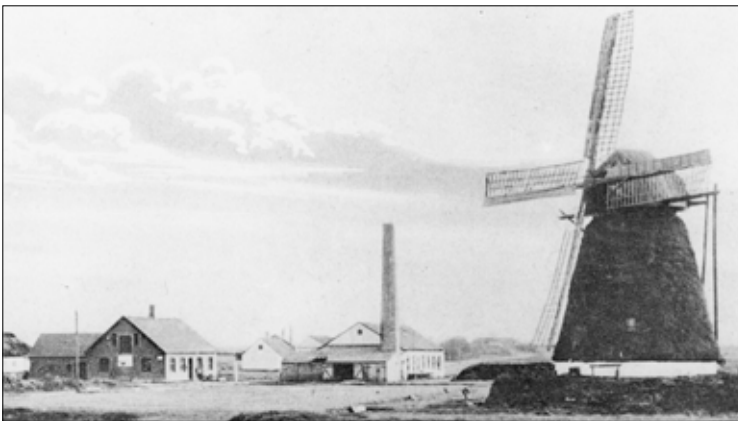
Jens Andreas Jensen solgte møllen og de øvrige bygninger i november 1911 for 3.250 kr. til Christian Christensen fra Brødslev, som fik tinglyst skøde den 13. marts 1912.

Tiden var løbet fra en mølle i Blokhus, og den nye møllejer indså, at det var lettere at få kunder, hvis møllen blev flyttet til et mere trafikeret sted. Derfor købte Christian Christensen en byggegrund af smed Peder Chr. Hvarregaard i Hune for 245 kr. i maj 1913. Den lå ved siden af mejeriet og brugsforeningen, hvor vejene fra

Hune, Pirup, Blokhus og Hune Torp mødtes. Møllen blev derefter flyttet til Hune.

Sidst i 1918 blev møllen med beboelseshus solgt til handelsmand Chr. Jensen Christensen og brugsuddeler P. Bodman, begge fra Hune, for 11.000 kr. Møllen blev solgt videre til forhenværende møller i Ingstrup, Jens Chr. Jensen, Lindholm, for 12.000 kr. i august 1920. Bodman var på det tidspunkt flyttet til Kirkedal.

Den 30. april 1946 blev Hune Mølle annonceret til salg til nedrivning i Aalborg

Hune Mølle ved mejeriet og brugsforeningen efter flytningen 1913-14. (Foto: Egnssamlingen Saltum - B3915)

Hune Mølle inden den blev nedrevet i 1946. (Foto: Egns-samlingen Saltum - B24237)

Stiftstidende. Ejeren, Th. Sørensen, skrev, at møllen egnede sig fortrinligt til brug for restaurant ved badestranden. Der blev gjort forsøg på at få møllen, der var lyngtækket, bevaret, men Nationalmuseet havde ikke penge til det.

Forfatteren Karl Hansen, Blokhus, fortalte i en kronik i Aalborg Stiftstidende den 13. december 1948 om juleforberedelserne på vestkysten, og skrev følgende fra møllen i Blokhus: *Julebagningen var også et vigtigt arbejde i de gamle bondehjem. Det er fortalt mig, at den gamle mølle Blokhus Mølle i ældre tid havde så meget julekorn til formaling, at der måtte køres i døgndrift det meste af december – når da vinden var gunstig. Faldt det i med vindstille, når julekornet stod i møllen, var det ikke så heldigt, det føltes som disharmoni og et unaturligt brud på reglementet, om julebagningen måtte sløjfes.*

Et år var det særligt galt med vindstille, kystboernes julekorn hobede sig op i Blokhus Mølle og ventede på at blive kørt igennem; men det så ikke ud til at ville tage nogen ende med det stille vejr. Folk østerfra vandrede til Blokhus for at undersøge, om det dog ikke skulle lufte så meget ved havet, at møllen kunne køre rundt, og de kunne få deres julekorn malet. Men det

stille vejr varede ved, og det fortælles, at enkelte forsøgte at male brødkorn på maltkøvrnen, hvilket imidlertid ikke blev til noget videre, da den lille køvrn ikke kunne male rugkernerne rigtigt igennem.

Da kom der endelig i sidste øjeblik den friske luftning fra vest, som man havde ventet med længsel, og møllen kørte rundt på sin bakke øst for byen dag og nat og fik julekornet besørget. Moderne mennesker, som er fortrolige med elektricitetens af vind og vejr uafhængige kræfter, forstår næppe, hvilket problem det var for de gamle, når den friske blæst nægtede dem sin bistand til julekornets formaling. Det var en nødvendighed, om der skulle holdes en sømmelig og reglementeret jul, som skik og brug havde været gennem tiderne.

Møllen er borte, men Møllehuset ligger stadig ved Holstvej i Blokhus

Cand.theol. Harald Federspiel, København, købte Møllehuset, matrikel nr. 78 a, af Christian Christensen fra Brødslev og fik tinglyst skøde den 17. maj 1916.

Harald Ludvig Federspiel blev født den 15. juli 1872 som søn af Peter Julius Federspiel og Emma Alvilda Federspiel (født Rasmussen). Han blev gift med Hedevig Cathrine Federspiel (født Legard-Han-

sen). De havde to børn: Emma Hedevig Steinø (født Federspiel) og et andet barn. Han var cand.theol., arbejdede som kommunelærer og blev senere skolebestyrer i København. Han døde 1940 i en alder af 67 år. Hedevig Federspiel overtog sommerboligen ifølge skifteretsattest den 10. februar 1942

Direktør Harald Wadum Sprechler købte Møllehuset af Hedevig Federspiel for 16.000 kr. og fik tinglyst skøde den 21. februar 1942. Han blev født den 13. januar 1893 i Saltum som søn af apoteker Ulrich Fritz Jacob Sprechler, der fra 1887 til 1900 forpagtede Nørre Saltum Apotek. Efter et år, hvor faderen arbejdede på Løveapoteket i Frederikshavn, flyttede familien til København, hvor faderen var apoteker i Glostrup og senere på Sct. Stefans Apotek i København.

Harald Sprechler blev gift med Ellen Palslev den 8. september 1915 i Holmens Kirke. I 1916 var han premierløjtnant og i 1921 kontorchef i forsikringselskabet

Nordisk A/S. Først i 1930'erne blev han direktør i forsikringselskabet Hafnia og blev administrerende direktør i 1936. Familien Sprechler boede på Ole Olesens Allé 14 i Hellerup.

I 1953 bidrog Sprechler med et indlæg i biskop Erik Jensens bog »Min tro«. Da han blev pensioneret, fik han interesse for møller og registrerede vind- og vandmøllerne i Vendsyssel, og Nationalmuseet brugte hans optegnelser i forbindelse med fred-

Familien Sprechlers tre døtre sammen med legeammerter ved doktor Hejlskovs hus i 1933. (Privatfoto)

Sommerboligen Møllehuset, Holstvej 24, Blokhus. (Foto: Hans Pors Atelier i Silkeborg 1930'erne)

ning af møller i 1960'erne. Fra 1965 til 1972 var han gift med Zarah Sprechler; han døde den 4. november 1972, 79 år gammel.

Inden Harald Sprechler købte Møllehuset, ferierede familien fra 1933 i doktor Hejlskovs hus Sønder-i-by. Udover ægteparret Ellen og Harald Sprechler bestod familien af døtrene Kirsten, født 1916, Annelise, født 1918 og Bodil, født 1919.

Datteren Kirsten blev gift i 1945 med kaptajn i hæren Jarl Oxholm, og de fik børnene Ulrik samt Karin, der blev gift Riddersholm. Den mellemste datter, Annelise, blev gift i 1939 med billedhugger Per Linnemann-Schmidt, de fik børnene Ole, Henrik og Thea, der blev gift Mottes. Den yngste datter, Bodil, blev gift i 1942 med bogtrykker Henning Johnsen, men skilt i 1948. De fik døtrene Trisse, der blev gift Madsen, og Sysser, der blev gift Petersen. I 1959 blev Bodil gift anden gang med landsretssagfører Palle Tillisch.

Møllehusets sommerliv er her fortalt af Ellen og Harald Sprechlers børnebørn Trisse Madsen og Sysser Petersen

»Vi var syv fætre og kusiner, som foruden somrene i Møllehuset også tilbragte juleaften sammen hos vores morfar og mormor på Ole Olsens Alle i Hellerup ved København.

Mormor og morfar opholdt sig i Møllehuset fra begyndelsen af juni til enden af august. Vi gæster kom sejlene med Aalborgbådene fra København til Aalborg, vi foretrak færgen »H. P. Prior«. Rutebilen bragte os videre til Blokhus, og når rutebilen »kom fri« af havstokken kunne vi se flaget hejst på Møllebakken. Vi blev hentet ved isboden ved Pirupshvarre-vejen med legevognen til bagagen. Når vi rejste igen, stod morfar og kippede med flaget.

Harald Sprechler hejser flaget på Møllebakken. Fra venstre børnebørnene Ole, Henrik, Thea, Trisse og Sysser med Ellen Sprechler i hånden i 1950. (Privatfoto)

Vi legede »Antonius kommer« med en bold kastet hen over sidelængens tag. Vi gled ned ad Møllebakken på to tynde krydsfinér-plader. De var glatte og kunne fint glide med tre eller fire unger på det tørre græs ned ad det stejleste sted på bakken.

Fire børnebørn på vej ned ad Møllebakken på en plade i 1955. Fra venstre: Karin, Sysser, Trisse og Ulrik. (Privatfoto)

Vi lavede cirkusforestillinger med indstuderede numre og salg af hjemmelavede billetter, der blev perforeret i mormors symaskine (uden tråd). Publikum var tvangsindlagt! Bueskydning på engen var kun for de store (10 år+).

Til gengæld var vi alle med til at bygge drager af brunt indpakningspapir med halesløjfer af avispapir. Dragerne blev forsynet med ansigter, og vi sendte »telegrammer« op ad dragesnoeren i form af runde papskiver, som vinden trak opad.

Strandturene var gåture i badetøj og badekåbe. Efter badet tog vi hurtigt hjem igen. Der var kommet mange biler på stranden, som også tit var skæmmet af store pletter af spildolie. Vi blev gået grundigt efter med rensbenzin, når vi kom hjem.

Bodil Tillisch kommer fra stranden med niecen Karin og sine to børn Sysser og Trisse. Bag dem til venstre ses fru Vintens hus og til højre Anders' og Stines gård 1955. (Privatfoto)

Vores nærmeste naboer var familien Ovesen fra Fjerritslev. Meget ofte legede vi med deres tre børn, Peter, Tutter og Hanne, og gerne med deres ged, Mads, som var familiens plæneklipper.

Plukke blomster og bær var mest for pigerne. Sådant lærte vores mormor os navnene på hedens og grøfternes flora. Der var altid friske grøftkantbuketter i Møllehusets små og store vaser, og heden lå i øvrigt lige oppe på toppen af Møllebakken. Svampeturene i plantagen var mere for de voksne. Så fik vi smørstegte Karl Johan'er og kantareller til frokost eller aftensmad. Mums.

En af de pligter, som vi børnebørn havde, var at bære hønsespanden over til gården, hvor Stine og Anders Rasmussen og Stines søster Karoline og Stines søn, Karl Hansen, lokalhistoriker, boede. Og så fik vi frisklagte æg med tilbage. Vi følte, at det var et stort ansvar!

Lokalhistoriker Karl Hansen (tv) og Zarah Sprechler i 1967. Han skrev en kronik i Aalborg Stiftstidende i 1948 om juleforberedelserne på vestkysten og Møllen i Blokhus. (Privatfoto)

Indtil midten af 1950'erne var den gammeltdags vandpumpe på gårdspladsen husets eneste vandkilde. Derefter blev der etableret en tank på loftet og en meget »moderne« pumpeanordning i bryggerset. Hver gæst (familien) fik et antal »slag med pumpen« (afmålt efter alder og køn; fætrene fik flest!). På den måde kunne tanken holdes fyldt. Således kom der »indlagt vand« i både køkkenet og bryggerset (koldt!). Varmt vand fik vi fra det store komfur i køkkenet, som blev holdt i gang med tøv og brænde. Kedlen var altid fuld, og bag den var den indbyggede varmtvandsgrøde. Der var nærmest dødsstraf for at tømme den uden at fylde op igen.

Til morgentoiletet udleveredes varmt vand i små kander i hierarkisk orden. Morfars barbervand var først. »Badeforholdene« bestod af en servante i hvert værelse, udstyret med

servantefad og -kande i porcelæn og emaljeret udslagsspand til brugt vand (mindst to etagers vask). Efter morgenmad sørgede hver familie for at tømme og rengøre værelsets spand og potter. Græsset var altid meget grønt dér, hvor potter og spande blev tømt! I de seneste år blev det 'moderne' at tage en stor kande lunkent vand med op i møllehullet, hvor der var lidt privatliv til at brusebade«. Møllehusets toiletforhold var et dobbeltdas i sidelængens østgaol: To spande under et træbræt med to huller og tilhørende trælåg. Natmanden tømte spandene en gang om ugen... om natten!

Mormor og morfars unge pige kom med på 'ferie' i Møllehuset i de travleste sommeruger.

Harald Sprechler tømmer potte i 1967 – et fast morgenritual. (Privatfoto)

Bryggers og køkken med møllesten i gulvet 1958. Vandpumpe tv. og gruokedel th. (Privatfoto)

En gang om ugen fik de derudover hjælp af Johanne, som kom cyklende fra Pirupshvarre på sin sorte damecykel. Johanne var lille og senet og havde røde vejrbidte kinder. Trods sin ringe højde kunne hun skrubbe bordpladerne i stue og køkken kridhvide. Hun vaskede gulve og skrubbete lokumsbræt med stor energi og stod for storvasken i gruokedlen i bryggeret.

Vi fik aldrig lov at glemme, at det var et møllehus vi boede i, fordi der i spisestuen stod en model af en mølle. For bordenden ved møllen sad vores morfar, som lige akkurat med spidsen af sin langemand kunne nå møllens vinge. Når vi børnebørn havde siddet pænt og spist op, fik møllen lov at dreje tre gange. Men ofte måtte vi nøjes med én eller to gange, når fætrene var med!«

Spisestuen med møllen på hjørnehylden i 1958. (Privatfoto)

Blåbærplukning 1947 - Ellen og Harald Sprechler og børnebarnet Trisse Madsen. (Privatfoto)

Der var besøg af engelske soldater i 1945. Trisse Madsen sidder på jeepeen Paula. (Privatfoto)

Harald Sprechler ved tyskernes vejspærringer på Aalborg-vejen ved Møllevej i 1945, i dag Holstvej. (Privatfoto)

Møllehuset set fra nordvest i 1942, hvor stalden er nedrevet. (Privatfoto)

Harald Sprechler og Trisse Madsen ved sø-mine på Blokhush Strand i 1945. (Privatfoto)

Sommerliv på gårdspladsen i 1945. I baggrunden bl.a. købmand Niensens ejendom. (Privatfoto)

Udsigt fra Møllebakken mod Blokhushus by 1958. (Privatfoto)

Blokhushus' ældste hus, Ferren i 1942. Ejendommen er for længst nedrevet. (Privatfoto)

Til venstre i billedet Lien, til højre Ferren, i forgrunden møllehullet i 1958. (Privatfoto)

Den 25. april 1974 overtog børnene Møllehuset ifølge arveudlægsskøde til 328.000 kr., Bodil Tillisch 1/3, Kirsten Oxholm 1/3 og afdøde Annelise Linnemann-Schmidts børn: Ole Linnemann-Schmidt 1/9, Thea Møller 1/9 og Henrik Linnemann-Schmidt 1/9.

Niels Christensen med 2/3 og Tove Christensen med 1/3 købte Møllehuset for 298.000 kr. og fik tinglyst skøde den 12. juli 1979. Ifølge skifteretsattest i boet efter Tove Christensen overtog Niels Christensen hele huset den 27. februar 1992

Den 30. juni 1998 købte Aps KBUS Møllehuset for 1.768.00 kr. Navnet blev ændret til Aps Møllehuset, og selskabet er fortsat ejer af huset i dag.

Simon Jacobsen

Født den 19. marts 1947 på Mellemgård i Ingstrup. Uddannet isenkræmmer i Pandrup. Lejrchef i Løkken. Chefassurandør i Codan Forsikring i 20 år. Pioner for kristent tv i Norden og skandinavisk chef for GOD TV, den globale kristne tv-kanal i 15 år. Derudover har han studeret teologi i 4 år i Danmark, Storbritannien og Sverige. De sidste 10 år har Simon Jacobsen skrevet en lang række bøger og artikler, og hans forfatterskab spænder vidt, fra Vestkysten, Løkken-Blokhuis, tro og kirkehistorie m.m., se www.simon-jacobsen.dk